

ژینگه له قورئانی پیروژدا

[به کوردی]

البيئة في القرآن الكريم
[باللغة الكوردية]

نوسینی : ئیبراهیم ئوزدمیر
المؤلف : إبراهيم أوزدمير

وهرگیڕانی: سهرحه د یونس موحه مه د
الترجمة: سرحد یونس محمد

پیداچونه وهی: پشتیوان سابیر عزیز

المراجعة: بشتیوان صابر عزیز

نوسینگهی (رهبوهی) هه ره وه زیی بو بانگهواز و
وشیارکردنه وهی ره وهنده کان له شاری ریاز

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

2008 -1429

islamhouse.com

ژینگه له قورئانی پیروژدا

گیروگرفتی ژینگه له و کیشنه گرنګانه یه که روبروی مروڤه کانی چهرخی نوک دبیته وه، نهم گیروگرفته تهنه بۆ مروڤ هه ره شه نییه به لکو هه ره شه یه بۆ نه وه کانی داهانوو که له که شیککی ته ندروستدا زیان بیه نه سهر، چو نییه تیه که ی وا دهرنه که ویت که کیشنه یه کی جیهانییه. مروڤی سهردهم که شتی سهرسور هیئهری دوزیوه نه وه له بوار ی زانست و ته کنه لوزیادا نه یه توانیوه به شیوه یه کی یه کسان مامه له له گه ل سروشتدا بکات. مه به ستمان له ژینگه هه موو نه و باره سروشتیانه یه که تیادا نه ژین له گه ل بونه وهرانی تر دا، وه ک چو ن شوینی نیشته جینی مروڤ و باچه که ی و نه و هه وایه ی هه لی نه مزیت و نه و ناوه ی که نه یخوانه وه و نه و شاره ی که تیادا نه ژی و نه و خه لکه ی له گه لیاندا گوزهران ده کات به شیک له ژینگه ی نه و پیک ده هیئن، هه روه ها جه نکه له کان و چیاکان و روبره کان و ده ریاکان که خه لک تییدا هاوبه شن به شیککی تری ژینگه ی نه و پیک ده هیئن، مه به ستمان له گیروگرفتی ژینگه تیکچونی که شه له جیهانی سروشتیدا که ده وری داوین، له ناوچونی جوړه ها نازه ل و به کاربردنی زیاده و پیس بونی سروشت. له سه وری نه وه شه وه پیس بوونی کومه لایه تی له ژینگه دا وه ک هه ژاری و برسیتی و کوچکردن و چه وسانه وه و داپلوسین و منالی چه تونی سه رشه فامه کان و سپروون به ماده هوشبهره کان و جوړه های تر له و کیشانه. کاتیک سه یری بنچینه ی نه و گرفتانه نه کریت وا دهرنه که ویت زوربه ی زوریان سه رچاوه که ی مروڤه هه ریه زوربه ی موسلمانان فرموده ی خوا [ظهر الفساد فی البر والبحر بما کسبت ایدی الناس لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلهم یرجعون] الروم / 41 نه به ستمنه وه به ژینگه وه. زور ناشکرابه نه وه که یه کسانی سروشت تیک ده دات به کاربردنی زیاده و هه له خهرجی و به فیروڈانی سه رچاوه سروشتییه کانه به شیوه ی ترسناک.

تیروانینی قورئان بۆ ژینگه

قورئان له ماوه ی بیست و سی سالی دابه زینیدا سه رنجی گفتوگو له گه ل کراوانی گوری به رامبه ر جیهان، بیروچونیککی گه ردوونی نوپی هیئایه کایه وه که بنچینه که ی یه کتا په رستییه. نه و سروشته ی که هه یه به نیسبه ت خه لکه وه وا دهرنه که ویت که شتیکی پاش گوئ خراو و بی سوده، قورئان سه ر له نوئ روونی کرده وه و ناساندی به خه لک نه وه نیشانه به که له نیشانه کانی خوا، دوا ی نه وه یه کیک له مه رجه واجب کراوه کان بۆ گه یشتن به ئیمانی راسته قینه بیرکردنه وه و تیغفرینه له سروشت وه ک گه وایه یه ک بۆ نیعمه ته کانی خوا له سه ر مروڤ، یه که م فرمان له قورئاندا (اقرأ) بوو، مه به ست له م فرمانه تهنه خویندنه وه ی ده قه نوسراوه که نییه به لکو خویندنه وه یه له زور رووه وه، نه و جیهانه ی که هه یه به- بیروچونی نه فامی- بی گیان و ناوه روک بوو به م خویندنه وه یه تیگه یشتنیککی نوپی وه رگرت، نه وه ش نه وه یه که نه و یادی خوا نه کات و پاک و بیگه رد رای نه گرت، هه موو گه ردیله یه ک له م بونه وهره به ریلواوه دا پرو له خوا ی خو به تی به هه سستی به ندایه تی و پاک رای نه گرت له هه موو که م و کورتییه ک، وه ک یه ک دل وان بۆ یادی خوا، خوا ی گه وره خویمان پی نه ناسینیت، وامان لی نه کات هه ست به بوونی بکه ین له گه ل هه موو شتیکیدا له م جیهانه. نه وه ی له بووندا هه یه ناوینه به که بۆ ده سه لات و زانست و جوانی و دره وشانه وه ی نه و.

ره گه زه کانی ژینگه له قورئاندا

1. دروست بوونی گهردوون: به کهم به لگه قورئان بیهستیتته وه به گهردوونه وه نه و راستیه که له نه بونه وه دروستی کردووه [بیدیع السماوات والارض انی یکون له ولد ولم تکن له صاحبة وخلق کل شیء وهو بکل شیء علیم] الانعام/ 101. که نهم دروست بوونه به ریکهوت نه بووه، به لکو به زانست و بیست و دهسه لاتی خوا بووه. ده فهرمویت [الشمس والقمر بحسبان* والنجم والشجر يسجدان* والسما ررفعها ووضع المیزان* ألا تطغوا فی المیزان] الرحمان/ 5-8. سه رنج رانه کیشیت بولای هاوسه نگی بوون له سروشت دا و ناشکرای نه کات که پاریزگاری له هاوسه نگی به کیکه له بنچینه کانی گهردوون پیوسته چاودی ری بکه بن. کاتیک قورئان باسی بونه وهر ده کات به گوپرایه ل ناوی ده بات [أ فغیر دین الله ییغون وله أسلم من فی السموات والأرض طوعا و کرها والیه یرجعون] ال عمران/ 83. به واتای هه موو دروستکراویک گوپرایه لی ویستی خوا به و فه رمان به درارتی به شیوه به کی ره ها، هه موو بوونیک که پیی نه لیین سروشت وه ک سه ریازیکی گوپرایه ل و فه رمان به درار وایه و نهرک و فه رمانی خو ی جی به جی ده کات نه وهش به گونجان و هاوکاری له گه ل بونه وه ردا.

2. ناو وه ک سه رچاوه ی ژیان: قورئان دوویاتی نه کاتوه که ناو سه رچاوه ی ژیان [و جعلنا من الماء کل شیء حی] الانبیاء/ 3، باران له ناسمان دپته خواره وه به پیوه و دیاری کرنیکی زانراو، خوا ی گه و ره ده فهرمویت [وانزلنا من السماء ماء بقدر] المؤمنون/ 18. ناو له گرنگترین پییداویسته کانی ژیان مررؤفه له و کاتوه ی که قور بووه، نیعمه تیکه له خویدا و هو ی ده رکه وتنی هه موو نیعمه ته کانه.

3. ده ریا و ئوقیانوسه کان: خوا ی گه و ره ده فهرمویت [هو الذی سخر البحر لتأکلوا منه لحما طریا وتستخرجوا منه حلیة تلبسونها وترى الفلک مواخر فیه ولتبتغوا من فضله ولعلکم تشکرون] النحل/ 14. ناگادارمان نه کاتوه له و سودانه ی که له ده ریا وه ده ستمان نه کوهوت [ولقد کرما بنی ادم وحملناهم فی البر والبحر ورزقناهم من الطیبات و فضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا] الإسراء/ 66.

4. هه ور و باران: کاتیک دانیشتوانی مه که که داوایان له پیغه مبه ر (درودی خوا ی له سه ر بیت) کرد بو موعجیزه هینانه وه، نهم نایه ته دابه زی [إن فی خلق السماوات والأرض واختلاف اللیل والنهار والفلک الی تجری فی البحر بما ینفع الناس وما أنزل الله من السماء من ماء فأحیا به الأرض بعد موتها وبث فیها من کل دابة وتصریف الریح والسحاب المسخر بین السماء والأرض لآیات لقوم یعقلون] البقرة/ 146. نه وهش مانای نه وه یه که گه و ره ترین موعجیزه ی خوا به به رده و امی نهم جیهانه یه به ده ورماندا و چواره وری داوین که به لگه ی زوری بی کونای پی تیدایه بو بوون و نه نهای خوا ی گه و ره، له ناو نه و به لگانه شدا بارانه که ده فهرمویت [وهو الذی یرسل الریح بشرا بین یدی رحمته حتی إذا أقلت سحابا ثقلا سقناه لبلد میت فأنزلنا به الماء فأخرجنا به من کل الثمرات کذالک نخرج الموتی لعلکم تذكرون] الأعراف/ 57. قورئان که باسی باران ده کات به شیوه به کی گشتگیر بو بونه وهر ده روانیت وه ک نه وه ی مالیک بیت [الذی جعل لکم الأرض فراشا والسماء بناء وانزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لکم فلا تجعلوا لله أندادا وأنتم تعلمون] البقرة/ 22، نهم زه ویه ی که به به شیکه له م بونه وهره ناماده ی کردووه بو مرؤف به گوپره ی یاسایه کی دیاری کراو، ناوی به خشیه به زهوی بو گه شه کردنی بونه وهرانی زیندوو و ژیان دیان.

5. هه و ره گرمه و هه و ره بروسکه: هه و ره گرمه و هه و ره بروسکه و چه خماخه به روانینی قورئانی دروستکراوی خوا ی گه و ره ن، یادی خوا نه که ن و پاک رای نه گرن و خوا ی گه و ره هاوشانی کردووه له گه ل فریشته دا [ویسبح الرعد بحمده والملائکة من خیفته] الرعد/ 13، نه و گرمه یه له گه ل بروسکه که پدا که ده نگیگ نه خه نه بو شای ناسمانه وه به وه دل له شوینی خویدا ناهیلیت، نهم پارچه بونه به م ده نگی ترسناکه وه له ناسویه که وه بو ناسویه کی تر هاتوچو نه کات، خوا ی گه و ره پاک رانه گرت و به گه و ره ی نه زانیت و نیعمه ت و به خشنده یی و ده سه لانداری نه و رانه گه یه نیت.

6. چیاکان: نه و که سه ی که بونه وهر و ناسمانه کانی دروستکرد به بی ستوون هه ر نه ویشه که چیاکانی دروست کردووه، وه ک میخ به زه ویدا چه قاندووه بو نه وه ی مرؤفه کان زه رهمه ند نه بن. [وهو الذی مد الارض وجعل فیها رواسی وانهارا] الرعد/ 3، هه و ره ها شاخه کان له گه ل حه زه ته ی داود دا یادی

خوایان نه کرد [ولقد آتينا داوود منا فضلا يا جبال اوبي معه والطير والنا له الحديد] سبأ/ 10 . وهك نه وهى له كاتى نهو ياده نزيك بيته وهه له پله به كى نزيك به خوادا و دورته كه ويته وهه له نهفسى خوى كه هه موو به ربه سته كانى نيوان خوى و بونه وهه نامينيت، تايه تمه نديتي نهو ته واو ده بيت له گهل تايه تمه نديتي بونه وهه ردا و يادى هه ردوكيان بو خواى گه وره يهك ده گرت و له نه نجامى نه وه وهه بالنده و چياكان ياده كه ي نهو دوويات نه كه نه وه.

نازه له كان: قورثان سه رنجمان بولاى نه وهه رانه كيشيت كه نازه له كان به شيكى گرنكى بينكها ته ي بونه وهه رانن و نه ته وهه به كن وهك نييمه [وما من دابة في الأرض ولا طائر يطير بجناحيه الا أمم أمثالكم ما فرطنا في الكتاب من شىء ثم إلى ربهم يحشرون] الإنعام / 38 ، واته نازه له كان وهك مروقه كان وان يه كه م جار له گل دروستكراون، روخسارى ژيانيان وهرگرت و دوايى رزق و كاتى مردنيان دبارى كرا به پيوه ريكى دبارى كراو، به كو مه ل وهك نيوه نه زين و به ياسا به كى فه رمه انزه وا نزيك نه كه ونه وهه و و دورته كه ونه وهه له يه كتر له باز نه ي دبارى كراوى خوادا. له تايه تمه نديتي په نهان و ناشكرايان نه ته وهه به كن وهك نيوه. قورثانى پيروز داوا له عه رب نه كات كه يه كه م دوپنراوانى قورثان بوون كه به ووردى ته ماشاى حوشتر بكن كه به شيكه له ژيانى روزه بان و لپيان جيانا بيته وهه [أفلا ينظرون الى الإبل كيف خلقت] العاشية/ 18 ، بانگكراوانى قورثان به دنيا ييه وهه حوشتره كانى خويان ده بينى، به لام قورثان مروقه بو نه وه بانگ نه كات كه ته ماشاى سروشت بكات به هه موو هه ستيكيه وهه به چاويكى تازه و به لپيران و ده رهاويشته وهه وهك نمازه كانى بوونى خواى گه وهى بالآ ده ست. كاتيک خواى گه وره بييا وهه ران سه رزه نشت نه كات [أولم يروا إنا خلقنا لهم مما عملت أيدينا إنعاما فهم لها مالكون* وذللناها لهم فمنها ركوبهم ومنها يأكلون* ولهم فيها منافع ومشارب أفلا يشكرون] يس/ 71-73 . نهو شته ي كه خوا داوا له به نده كانى نه كات به رانبه نهو سه خواهه ته و به خشينى نهو نازه لانه بهو زور ساده و ساكاره هه موو مروفيك نه توانيت پيى هه لسيت، نه وه به كه سوپاسى خوا و يادى به رز راگرتنى بكنه به وتنى [سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين] الزخرف/ 12-13 . هه روه ها سه رنجمان بولاى نه سپ رانه كيشيت كه به ديه پينراويكى بنچينه و گرنكه كه خوا سوپندى پي خواردوهه [والعاديات صباحا* فالموريات قدحا* فالمغيرات صباحا* فأثرن به نفعاً* فوسطن به جمعا] العاديات/ 1-5 .

به ديه پينراوان نه مانه تى خودان له ده ستى مروفا: بنچينه ي تيگه بشتن له سروشت كه قورثان رونى كرده وهه پشت به وهه نه به ستيت كه بونه وهه ران (زيندوو بيت يان نازيندوو) به مروقيشه وهه به ديه پينراوى خواى پاك و بيگه ردن ، مروقه و سروشت به م تيگه بشته دوو ره گه زى ليك دايراو نين و نامو به به ك نين به يه كتر به لكو هه ردولايان نه ته وهه به كن له لايه ن به ديه پينه روهه به ديه پينراون. پيوسته له سه ر مروقه به نه ركى لپيرسراويتى مامه له له گهل سروشت و به ديه پينراوان دا بكات و زياده روهى تيذا نه كات. نيسماعيل فاروق هه ستا به كور تکر نه وهه به كى جوان بو ته وهه ره كانى په يوه ندى مروقه به سروشته وهه به م شيوه به:-

- سروشت مولكى مروقه كان نييه به لكو مولكى خواى گه وره به.
- سروشت رام كراوه له به رده م مروقه كاندا و نه توانيت مامه له ي له گهلدا بكات ، به لام به ياسا به كى ناشكراو روون.

• نه بيت مروقه كان به ره وشته وهه له گهل سروشت دا مامه له بكنه له كاتى سود وهرگرتن و به كار هينانيدا.

- پيوسته مروقه كان بگه رين به شوين زانستى سروشتى و ياسا گشتى يه ريكويي كه كه بيدا و هه ول بدات له ياسا وورد و به سوده كانى تبيگات كه پيى سپيراوه.

هوى هه موو نه مانه بوو [نه مانه ت] خه لافه تى خوا له سه ر زهوى دا خرايه به رده م ناسمانه كان و زهوى و چياكان [فأبين أن يحملنها وأشفقن منها و حملها الإنسان انه كان ظلوما جهولا] الاحزاب/ 72 . تيكدانى هاوسه نكي ژينگه تاوانيكه دژ به تيگه بشته جينشينييه كه ياساى سروشت تيك بدات و ويرانى

بکات. جینشین مانای بریکاره (الوکیل) و بریکار ناییت گزی و فیل له بریگرته کهی (الموکل) بکات که ههستاوه به بهدیپینانی یاسایه کی ریکویپیک و تهواو بو ئهه جیهانه و وای لیکردوه هاریکار و ریکویپیک بن. ئهوهی ههلهسهیت به تیکدانی ئهه یاسا هاریکار و ریک وینکه گومانی تیدا نیه بریکارنکی خراپه، مروف مافی سود وهگرتنی له سروشت ههیه، بهلام بهوه ناییت که به شیوه به کی نه شیوا به کاری بهینیت، نه بیت ئهوهی له بیر نه چیت (بهو ئه مانه تهی که هه لگرتوه) به ریسایه و لپرسینه وهی له گه لدا ده کرت سهارهت به ههلسوکه وتی به رامبه به دیپینراوان و چوارده وری [فمن يعمل مثقال ذره خیر یره* ومن يعمل مثقال ذره شرا یره] الزلزلة / 7-8 . ههروهه پیغه مبهری سهروه مان (درودی خوی لیبیت) ناگاداری ئهوهی کردوه تهوه که ده فرموت [لتؤد الحقوق إلى أهلها يوم القيامة حتى يقاد للشاة الجلحاء من الشاة القرناء] رواه مسلم .

ههله خهرجی له سه رچاوه کانی سروشت دا گونا هه: لهه گو شه نیگایه وه ده رته که وت که خوی گهره خوی ته قدری نیعمه تی کردوه و سوپاس کردنی ئهه نیعمه ته ئه ریککی رهوشتیانه یه، فوران لومه ی نهوانه نه کات که نیعمه ت و نیشانه کانی خوا نابین و بیری لئناکه نه وه و به هه ند وه ری ناگرن، له کوتایدا بی باوه رنه بن به نیعمه ته کانی خوا له بری ئهوه ی سوپاسیان بکرایه. ههله خهرجی به ته نها زایه دانی سه رچاوه کان نییه و بهس به لکو له هه مان کاتا بی ریزی به رامبه خوی پهروه ردار که خاوه نی ئهه هه موو نیعمه ته یه و به دیپینه رتی. ههله خهرجی به ته نها گاریگه ری له سه ر ئیمه نییه به لکو کاریگه ری هه یه بو نه وه کانی داهاتوو، فه مووده ی خوا [إنا كل شیء خلقناه بقدر] القمر / 49 . ناگاداری مروف نه کاته وه که پاریزگاری لهه (قدره بکات و تیکی نه دات.

هه موو بونه وه ران به دیپینراوی خوی گهره ن، هه ر ئه وه که ناسمانه کانی رازاندوه ته وه به خور و نه ستیره و مانگ و زهوی رازاندوه ته وه به گولوگو لزار و داروده وه ن و باخچه کان و ناوی رهوان کردوه له سه ر زهوی دا، ناسمانی بی کوله که و ستون راگیر کردوه و بارانی فریاگوزاری باراندوه، هه رته وه پروهک و نازه لی به جوت دروست کردوه و زوی کردوو و مافی زوریونی پیداون، له سه روی ئه مانه وه به نی ناده می دروست کردوه. سروشت مولکی خوی به ده سه لاته و ئیمه ئه مین و جینشینی ئه وین له سه ر زهوی دا و خاوه نی ئهه مولکه نین تا به تاره زووی خومان ههلسوکه وتی له گه لدا بکه ین به هه ره مه کی. هه موو شتیک تپیدا نیشانه ی خوی گهره یه. روژی سزا و پاداشت لپرسینه وه ته نها له په یوه ندیه کانی مروف و مروف یان مروف و کومه لگا ناکرت به لکو له په یوه ندی مروف و سروشتیدا لپرسینه وه هه یه. کورته ی قسه ئه وه یه که موسلمانان راسته قینه گرنگی نه دات به پاریزگاری ژینگه و خوشویستی هه رچی تپادایه له زینده وه ر چونکه نهوانه مولکی خوان هه ر ئهه به دیپیناوه و هه رته ویشه ئیمه ی کردوه به نه مینداری ئهه. ئه وه ش پابه ند بوون و گرنگی پیدانیککی رهوشتی یه زیاتر له وه ی یاسایی بیت. مروف به سیفه تی ئه وه ی جینشینی خوی مافی ئه وه ی هه یه سود له سروشت وه ریکرت به مه رچی ملکه چ بوون بو خوی بال ده ست، هه رکات ملکه چ بوو بو خوا به دیپینراوانیش ملکه چ ئه بن بو ئهه.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین